

KOPPLING TILL LÄROPLANEN

Moment 5

Här visas momentets kopplingar till läroplanens övergripande mål och riktlinjer såväl som syfte och centralt innehåll i gymnasiegemensamma ämnen (Sh, Nk, Sv, Sv1, Re, Hi). Andra ämnen kan och bör förstås involveras och arbetslagen uppmuntras att gemensamt titta efter kopplingar till examensmålen för varje program och avgöra hur de egna karaktärsämnena kan bidra till momentet och frågeställningarna.

Utdrag ur Gy11

ÖVERGRIPANDE MÅL OCH RIKTLINJER

2.1 Kunskaper

Det är skolans ansvar att varje elev:

- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande kommunikation och lärande,
- har kunskaper om samhälls- och arbetsliv,
- har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv,

- har förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor,
- har kunskaper om internationell samverkan och globala samband och kan bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv, och
- kan observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling

2.2 Normer och värden

Skolans mål är att varje elev

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personlig erfarenhet
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv

2.3 Elevers ansvar och inflytande

Skolans mål är att varje elev:

- utifrån kunskap om demokrati utövar inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan
- utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv och stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor

SYFTE GYMNASIEGEMENSAMMA ÄMNE:

Naturkunskap

- Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.
- Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.
- Kunskaper om olika livsstilers konsekvenser såväl för den egna hälsan som för folkhälsan och miljön.

Samhällskunskap

- Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Kunskaper om historiska förutsättningars betydelse för dagens samhälle samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
- Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
- Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.
- Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Historia

- Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
- Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.

Svenska

- Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.
- Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.
- Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.
- Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.

Svenska 2

- Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.
- Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.
- Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntlig och skriftlig språk.
- Förmåga att läsa och reflektera över texter av olika slag.

Religion

- Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller.
- Förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till kristendomen, andra religioner och livsåskådningar.

Engelska

- Förståelse av talad och skriven engelska samt förmåga att tolka innehållet.
- Förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i tal och skrift.
- Förmåga att diskutera och reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.

CENTRALT INNEHÅLL GYMNASIEGEMENSAMMA ÄMNINGAR:

Samhällskunskap 1A

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Digitalisering och mediernas innehåll samt nyhetsvärdering när det gäller frågor om demokrati och politik.
- De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.
- Privatekonomi. Hushållets inkomster, utgifter, tillgångar och skulder. Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.
- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.
- Presentation i olika former, till exempel debatter och debattinlägg.

Naturkunskap 1A

- Frågor om hållbar utveckling, energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande, och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går tillväga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning
- Hur naturvetenskap kan granskas kritiskt samt hur ett naturvetenskapligt förhållningssätt kan användas för att kritiskt pröva ovetenskapligt grundade påståenden.

Svenska 1

- Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska

hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Olika sätt att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen.

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.
- Grunderna i den retoriska arbetsprocessen.
- Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text. Citat- och referatteknik. Grundläggande källkritik. Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering..
- Grundläggande språkliga begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera språk och språklig variation samt diskutera språkriktighetsfrågor.
- Språklig variation i talat och skrivet språk med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel geografisk och social bakgrund samt ålder och kön. Digitaliseringens inverkan på språk och språkbruk. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation.

Svenska som andraspråk 1

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal och diskussioner. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter

och bemöta andras argument. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation och reflektion. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Textupbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor. Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering. Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Språklig variation i Sverige och i det svenska språket,
- med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och bostadsort, ålder, kön och social bakgrund. Attityder till språklig variation. Digitaliseringens inverkan på språk och språkbruk. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt talat och skrivet språk. Jämförelse mellan svenska språket och elevens modersmål.
- Reflektion över språkinläring, med tonvikt på hur muntliga situationer och texter kan användas för att bygga upp ordförrådet och utveckla språket.

Historia 1A

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredsträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling,

internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.

- Tolkning och användning av olika slags källmaterial i digital och annan form.

Religionskunskap 1

- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Analys av argument i etiska frågor med utgångspunkt i kristendomen, övriga världsreligioner, livsåskådningar och elevernas egna ställningstaganden.

Engelska 5

- Ämnesområden med anknytning till elevernas utbildning samt samhälls- och arbetsliv; aktuella områden; händelser och händelseförlopp; tankar, åsikter, idéer, erfarenheter och känslor; relationer och etiska frågor.
- Levnadsvillkor, attityder, värderingar och traditioner samt sociala, politiska och kulturella förhållanden i olika sammanhang och delar av världen där engelska används. Engelska språkets utbredning och ställning i världen.
- Texter av olika slag och med olika syften, till exempel manualer, populärvetenskapliga texter och reportage.
- Hur ord och fraser i muntliga och skriftliga framställningar skapar struktur och sammanhang genom att tydliggöra inledning, orsakssammanhang, tidsaspekt och slutsats.
- Strategier för att bidra till och aktivt medverka i diskussioner med anknytning till samhälls- och arbetslivet.

- Bearbetning av egna och andras muntliga och skriftliga framställningar för att variera, tydliggöra och precisera samt för att skapa struktur och anpassa till syftet och situationen. I detta ingår användning av ord och fraser som tydliggör orsakssammanhang och tidsaspekter.

CASE: CRÊPES & WAFFLES

Crêpes & Waffles startades 1980 i Colombia av två universitetsstudenter, Beatriz & Eduardo "Lalo". Ett litet rustikt "hål-i-väggen" som sålde crêpes & våfflor av olika slag. De hade noll erfarenhet sedan tidigare, kunde inget om mat eller om att driva restaurang, med de hade driv och mycket hjärta.

15 dagar efter att ha startat och dragit igång kom en äldre dam till dem och sa att hon tyckte deras lilla hål-i-väggen var mysigt, men att deras våfflor var bedrägliga. Hon sa att de la sig som en tegelbit i magen och att det knappt gick att äta. Beatriz blev lite chockad, den äldre kvinnan hade rätt. Damen var själv expert på våfflor, påstod hon, och lovade att komma tillbaka om några timmar med hennes egna recept, nedskrivet och en färdig sats för dem att testa. Precis som hon lovat så kom hon tillbaka och receptet var så gott att 40 år senare är det fortfarande just det receptet som de använder än idag. Och det var den första och enda gången som Beatriz och Eduardo såg den äldre damen.

Idag har Crêpes & Waffles över 120 restauranger i Sydamerika och Spanien och är den mest framgångsrika restaurangkedjan i hela Colombia. Crêpes & Waffles har vunnit folks hjärtan i Colombia och utanför för deras sociala och miljömässiga ansvarstagande och deras varma sätt att driva företaget på, precis det som lett till deras framgång.

De nämner att de en gång tog 15 dagar ledigt, efter det att det började ta fart på riktigt, för att tänka ut vad de ville få ut av Crêpes & Waffles och varför de ägnade sig åt det de ägnade sig åt, och de kom fram till att de ville vara ett företag som är, citat: "Beundrat! Inte vara de rikaste, eller nödvändigtvis de största. Vi ville ha ett företag som väckte beundran för deras restauranger, deras mat, deras människor (personal), för deras ansvarstagande. För absolut allt."

Crêpes & Waffles anställer ca 93% kvinnor, de flesta av vilka är från utsatta områden eller ensamstående mammor. Många av dessa saknar utbildning eller har lidit av den långvariga gerilla-konflikten eller machismo-kulturen i Colombia.

Det finns kvinnor som misshandlas av deras män, det finns fattiga som på grund av konflikten med gerillan eller på grund av översvämningar mist allt de ägt.

För sådana människor (och särskilt kvinnor) är möjligheterna väldigt begränsade i ett land som Colombia som har stor ojämlikhet, både rent ekonomiskt och mellan könen. Men Crêpes & Waffles vill ge dessa en chans och har som motto att servera "Nyttig konst (Arte sano - artesanal mat), med kärlek och glädje, till priser som alla kan ha råd med".

Av denna anledning ger de dessa kvinnor inte bara möjlighet till anställning, utan även

1. möjlighet till utbildning så de kan få sina skoldiplom,
2. vidareutbildning med workshops på kvällarna,
3. dagisfunktioner för att de anställda ska kunna gå på workshopsen och utbilda sig utan att lämna sina barn ensamma,
4. möjlighet till ett bra lån för att kunna köpa sig ett hus och få självständighet,
5. sjukförsäkring och tillgång till läkare,
6. en meningsfull arbetsplats och
7. en lön som är som minst 10% högre än minimilönen.

De ger dessa människor en möjlighet till ett anständigt och mer jämlikt liv, där de har större egenmakt och självständighet. Eduardo nämnde i en intervju att när de började växa och rekryteringen blev allt mer formaliserad, så fick han kämpa med sin HR-avdelning för att de inte skulle sätta för många formella krav på anställningen. Han nämnde att till slut så landade de i en förståelse för varandra om att minst 10% av alla de anställda ska vara sådana människor som aldrig hade kunnat få en chans till anställning någon annanstans (pga utbildning eller liknande).

Samtidigt tar Crêpes & Waffles ansvar för miljöpåverkan av sina produkter genom att ha fokus på närodlat råvaror och att säsongsanpassa deras meny.

Detta gynnar även den lokal ekonomin och de anpassar även priserna på deras menyer i olika delar av landet för att även fattigare områden ska kunna ha råd att äta hos dem (och alltid med samma kvalitet i presentationen).

Trots alla dessa extra-insatser, eller kanske på grund av dem(!), så är de den mest lönsamma kedjan i Colombia, som samtidigt erbjuder människor en chans där samhällssystemet inte alltid vill eller kan hjälpa dom.

KÄLLOR

KÄLLOR

<https://www.hbs.edu/creating-emerging-markets/interviews/Pages/profile.aspx?profile=bfernandez>

Riaño Mosquera, 2013. El caso de perdurabilidad empresarial de Crepes & Waffles. Trabajo de grado de Maestria en Dirección de Empresas, Universidad del Rosario.

Thomson Reuters Foundation News, 2014. "At Colombia's leading restaurant chain, men need not apply." från <http://news.trust.org//item/20140513102727-it76s/>

The City Paper, 2013. "Heart of Success" från <https://thecitypaperbogota.com/features/heart-of-success/2725>

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLKOMj5t3kWoLWTTidqS9G1IU0qLcUfMy>